

Over wettelijke eisen, keurmerken en richtlijnen toegankelijkheid, Versie 14 augustus 2024 (Planning: opgesteld door JB en JdG daarna bespreken met April > werkgroep 21 augustus > Stuurgroep.)

Vraag Stuurgroep toegankelijke organisatie:

Maak een uitwerking van de verschillende toegankelijkheidsnormen die kunnen worden gehanteerd. Met daarbij uitleg wat het is en waar de verschillen zitten. Evenals het advies van ons welke standaard gaat worden aangehouden, waarom en wat de consequenties daarvan zijn.

Leg het verschil uit tussen bouwnorm, ITS, NEN en ongehinderd (NKTL) voor een keuze. We kennen in Nederland verschillende eisen, normen, richtlijnen en keurmerken bedoeld om de toegankelijkheid van de fysieke omgeving te verbeteren. Alvorens de belangrijkste eruit te lichten, enige algemene opmerkingen die de waarde en betekenis ervan kunnen helpen inschatten: Niet elke norm of richtlijn heeft evenveel autoriteit.

Samenvatting advies werkgroep:

Het advies van de werkgroep toegankelijkheid is de nieuwe landelijke NEN-norm toegankelijkheid (NEN 9120) die per 1 januari door BZK wordt ingevoerd te gebruiken als meetlat. De NEN 9120 toegankelijkheid houdt rekening met meerdere vormen van beperkingen: mensen met rolstoel, mensen die slecht ter been zijn, mensen die – tot aan de entree – gebruik maken van een scootmobiel, slechthorenden en blinden, slechthorenden en dove mensen, lange mensen, kleine mensen, mensen met obesitas, et cetera. Daarbij sluit de NEN-norm 9120 aan op de Europese disability act die medio 2025 ingaat. Door voor NEN-norm als meetlat te kiezen tonen we ambitie en laten we zien dat we onze kantoren echt toegankelijkheid willen maken. Dit betekent concreet:

- NEN-norm 9120 hanteren bij nieuwbouw van panden.
- Bij verbouwingen de NEN-norm 9120 als meetlat gebruiken
- Bij bestaande panden NEN-norm 9120 als meetlat gebruiken.
- Als bij bestaande panden niet aan de NEN-norm 9120 kan worden voldaan vanwege bijvoorbeeld technische beperkingen (door bijvoorbeeld beperkte maatvoering) dan luidt het advies: "Ga met de gebruikers (ervaringsdeskundigen met beperkingen) en deskundigen op het gebied van toegankelijkheid in gesprek over de benodigde aanpassingen en oplossingen".
- Bij nieuwbouw en verbouwingen NEN-norm 9120 hanteren betekent minder kosten achteraf of in latere jaren bij aanscherping van de bouwwetgeving (per 2027). Of minder kosten bij verzoeken om individuele aanpassingen die (nieuwe) medewerkers kunnen aanvragen vanuit de wet gelijke behandeling en Europese wetgeving voor werknemers.

Toelichting:

Toegankelijkheid gaat niet alleen om het vaststellen van een exacte checklist of normering. Het gaat ook om het vaststellen van het doel: "als gemeente willen we toegankelijke en bruikbare panden voor iedereen". Dat betekent dat we vanuit de werkgroep adviseren een werkwijze af te spreken binnen de gemeente. Ook adviseert de om vaste aanspreekpunten en managers aanwijzen die de verantwoordelijkheid voor het dossier toegankelijkheid bij ambtelijke huisvesting dragen. De exacte voorstellen hiervoor kunnen verder worden uitgewerkt door Gemeentelijk Vastgoed en het Facilitair Bureau, samen met (ervarings)deskundigen. de NEN-norm 9120 kan hierbij als uitgangspunt dienen voor specifieke maatvoering.

De werkgroep toegankelijkheid adviseert de gemeente ook om als eerste een aantal generieke kantoren waar veel ambtenaren worden gehuisvest te prioriteren in het toegankelijk maken en hier jaarlijks een budget voor vast te stellen.

1. Eisen in de bouwwetgeving

Normen die in wetgeving zijn vastgelegd hebben de meeste autoriteit en kunnen daarom worden afdgedwongen. Dit geldt, in het geval van gebouwen, eigenlijk alleen voor de maatvoeringen die in het Besluit bouwwerken leefomgeving (Bbl) zijn vastgelegd. In de Bbl staan regels over o.a. veiligheid, gezondheid, duurzaamheid en bruikbaarheid van bouwwerken.

De minimale regels over de toegankelijkheid van bouwwerken voor mensen met een handicap staan in het Besluit bouwwerken leefomgeving (Bbl). Gebouwen worden in Nederland op gemeentelijk niveau getoetst aan het Bbl dat landelijk wordt vastgesteld. Die toetsing is verplicht en zonder toetsing krijgt men geen vergunning om te bouwen, of te verbouwen. Het Bbl differentieert o.m. tussen nieuwbouw, bestaande bouw en tijdelijke bouw en stelt daar verschillende eisen aan. Verder wordt ook naar de functie gekeken – eisen voor woningbouw zijn anders dan die voor winkels, of kantoren. Het Bbl wordt regelmatig aangepast. Hieronder een tabel met de minimale eisen voor kantoren.

Bij bestaande gebouwen wordt toegankelijkheid door het Bbl niet wettelijk afgedwongen. Een wettelijke eis die elk bestaand gebouw toegankelijk zou maken, zou buitenproportionele situaties en dito kosten kunnen opleveren. Voorbeeld: Het toegankelijk maken van elke verdieping van elk Nederlands gebouw zou betekenen dat je grachtenpanden zonder lift en zonder ruimte voor een lift inwendig praktisch moet slopen, om alsnog een lift mogelijk te maken.

Tabel Eisen toegankelijkheid in Bbl-wetgeving per 2024

Grootte kantoren	Wettelijke Eis:
Alle kantoren	<ul style="list-style-type: none"> • Toegang met rolstoel bereikbaar vanaf openbare weg • Bij verbouw geldt dat de toegankelijkheid van het gebouw niet mag verslechteren
Kantoren groter dan 250 m ²	<ul style="list-style-type: none"> • (ten minste) 80% van verblijfsgebied rolstoeltoegankelijk • (ten minste) 1 integraal toegankelijke toiletruimte per 300 personen • (ten minste) 1 integraal toegankelijke badruimte per 500 m²
Kantoren groter dan 400 m ²	<ul style="list-style-type: none"> • (ten minste) 40% van verblijfsgebied rolstoeltoegankelijk • (ten minste) 1 integraal toegankelijke toiletruimte per 300 personen

1.a. Bouwwetgeving versus wet gelijke behandeling en rechten werknemers

Let wel, naast bouwwetgeving (Bbl) kent Nederland andere wetgeving rond toegankelijkheid en aanpassingen. In de wet WGBG/CZ (Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte) staat namelijk sinds 2017 dat toegankelijkheid de algemene norm is. Dit betekent dat organisaties hun producten en diensten toegankelijk moeten aanbieden. Alleen als dit onevenredig belastend is hoeft het niet.

Daarnaast stelt de WGBG/CZ dat overheden en organisaties moeten werken aan het verbeteren van de algemene toegankelijkheid. Dit betekent, los van de individuele aanvragen, werkgevers moeten zorgdragen voor een zo toegankelijk mogelijke organisatie voor werknemers en bezoekers.

Tot slot geldt dat werkgevers op grond van de EU-regels redelijke en doeltreffende aanpassingen moeten treffen voor werknemers met een handicap zodat mensen met een beperking hun werk kunnen doen.

Denk bijvoorbeeld aan een gereserveerde (met rolstoel toegankelijke) parkeerplaats, een lift of hellingbaan en markeringen van hoogteverschillen, automatische deuropeners, toegankelijke toiletten en goede bewegwijzering.

Er is wel een voorbehoud: De aanpassingen en de kosten daarvan moeten wel realistisch zijn en mogen geen onevenredige belasting voor het bedrijf vormen. Maar van bovengenoemde voorbeelden aanpassingen zijn alleen een toegankelijke lift plaatsen om verdiepingen te overbruggen zeer kostbaar. Een hellingbaan of deuropeners zijn relatief goedkoop en relatief eenvoudig aan te brengen. Een integraal toegankelijk toilet kan vaak gerealiseerd worden door twee of meer aan elkaar gelegen toiletten slim te verbouwen. (Medewerkers en bezoekers zonder beperking kunnen namelijk ook gebruik maken van een toegankelijk toilet maar andersom is niet mogelijk.)

1. b. Kritiek op het Bbl /Bouwwetgeving:

De specialisten en (ervarings)deskundigen op het gebied van toegankelijkheid hebben al jaren veel kritiek op de lage normering op het gebied van toegankelijkheid in het Bouwbesluit (Bbl) in Nederland. Het Bbl geeft namelijk een erg minimale norm weer, waaraan een gebouw moet voldoen. De eisen die in het Bbl zijn opgenomen zijn nogal beperkt en dwingen slechts een beperkte toegankelijkheid af. Ook ligt de Nederlandse normring stukken lager dan in veel andere landen.

Daar komt bij dat de toegankelijkheidseisen in het Bbl vooral zijn gericht op rolstoelgebruikers. Er zijn 2,5 miljoen mensen in Nederland met een beperking. Een groot deel daarvan is geen rolstoelgebruiker, maar gebruikt bijvoorbeeld andere hulpmiddelen zoals een elektrische rolstoel of scootmobiel, of heeft een visuele beperking of een auditieve beperking of beperkte energie en mobiliteit, waardoor ze afhankelijk zijn van liften, rustplekke, parkeerplekken en bijvoorbeeld van automatische deuropeners bij de toegang en op de werkplek.

Andere normeringen en keurmerken (bovenop Bbl)

Alles wat er naast wettelijke eisen aan normen, richtlijnen en keurmerken bestaat, is niet op soortgelijke wijze afdwingbaar. Toch kunnen ze wel behulpzaam zijn bij het realiseren van fysieke toegankelijkheid. Dat kan wanneer een gemeente als opdrachtgever of huurder van een gebouw (in situaties waarin dit haalbaar is), bijvoorbeeld strengere richtlijnen hanteert dan het Bbl.

2. Europese norm per 2025

In 2025 wordt de European Accessibility Act van kracht. Dit zal naar verwachting effect hebben op alle gebouwen met een publieke functie in alle lidstaten van de EU. Ter voorbereiding hierop is in 2021 een EU-richtlijn voor toegankelijke gebouwen ontwikkeld door CEN. De richtlijn EN17210:2021 moet door EU-lidstaten vertaald worden naar nationale richtlijnen (en/of wetgeving). In Nederland voert NEN dit uit in opdracht van het ministerie van BZK (zie NEN-norm 9120).

Als aanvulling op de bestaande eisen in het Bbl wordt door het NEN in 2024 een norm voor toegankelijk bouwen vastgesteld (inspraak op de conceptversie is op 15 juli 2024 gesloten). De minister van BZK wil (bepaalde delen van) deze norm als verplichte eis op te nemen in het Bbl, maar pas nadat de bouwsector en architecten twee jaar vrijwillig ervaring hebben opgedaan. Per 2027 verwacht men dus een wettelijke aanscherping van de normering toegankelijkheid in de Bbl.

3. De Nederlandse Norm (NEN) 9120 (de Nederlandse uitwerking van NEN-EN 17210): Prestatie-eisen voor toegankelijkheid en bruikbaarheid van gebouwen

De nieuwe NEN-norm Toegankelijkheid van Gebouwen 9120 kan worden gebruikt bij het beoordelen van de toegankelijkheid bij het ontwerp, de ontwikkeling, realisatie, renovatie, aanpassing, onderhoud en instandhouding van gebouwen en bouwwerken.

De NEN-norm Toegankelijkheid van Gebouwen is gebaseerd op een nieuwe Europese norm (CEN17210:202) die komende jaren in alle lidstaten gaat gelden. Deze Europese norm is door NEN getoetst aan de bestaande Nederlandse normen en richtlijnen voor toegankelijk bouwen (zoals het Bouwbesluit (sinds 1 januari het Besluit Bouwwerken Leefomgeving (BBL)), de Integrale Toegankelijkheidsstandaard (ITS-criteria), het IKT-keurmerk, Zicht op Ruimte, Handboek Toegankelijkheid en andere relevante bronnen).

Eenduidigheid bij normering is van groot belang. Gebouwgebruikers en bezoekers kunnen met de nieuwe NEN-norm meteen duidelijk krijgen wat ze kunnen verwachten over de toegankelijkheid van een gebouw. Bij het opstellen van de NEN-norm 9120 zijn vele partijen betrokken, waaronder de gemeente Amsterdam. Vanuit Amsterdam is ambtelijk input geleverd op de nieuwe landelijke NEN-norm toegankelijkheid en ook Cliëntenbelang Amsterdam (CBA) heeft meegewerkt aan het opstellen van de norm en input geleverd na publicatie.

Over kostenindicatie: Bij nieuwbouw vallen de kosten van integraal toegankelijke ontwerpen erg mee. Uit onderzoek van de Europese Unie blijkt dat de meerkosten voor het meenemen van de integrale toegankelijkheid in de ontwerpfase gemiddeld 1 à 1,4 % bedraagt.

Uit een Belgisch onderzoek blijkt dat om door hen onderzochte gevallen te verbouwen tot integraal toegankelijke gebouwen de gemiddelde meerkosten in verhouding tot het totale bouwbudget kan uiteenlopen van + 2,34 % bij schoolgebouwen en + 17,67 % bij gemeentehuizen.

Dit komt overeen met een eerdere inschatting van de toegankelijkheids-adviseurs (vanuit GV en P&O) die de meerkosten circa 12% schat op basis van eerdere verbouwingen en aanpassingen om eigen panden toegankelijker te maken.

In 2022 werd ambtelijk geadviseerd dat voor het toegankelijker maken van de gemeentelijke panden uit te gaan van € 800.000 per jaar. (Dit is door de inflatie en stijgende bouwkosten nu €900.000 a 950.000 per 2025).

(nb. Ook de gemeente Utrecht adviseert het om mogelijk maken dat er continue aanspreekbaar budget is voor toegankelijkheids-maatregelen zodat bestaande panden waar nodig kunnen worden aangepast.)

4. Integrale Toegankelijkheidsstandaard (ITS)

Aanpassen ITS is momenteel een erkende norm in Nederland. De criteria waar ITS op is gebaseerd goed onderbouwde bronnen en richtlijnen en vormt daarmee een solide basis.

De Integrale Toegankelijkheid Standaard (ITS) is een keurmerk voor toegankelijkheid. Net als het Bbl bestaat het uit heel specifieke maatvoeringen voor allerlei onderdelen van gebouwen. Maar de richtlijnen zijn veel strenger: als aan ITS wordt voldaan, kan met recht van een toegankelijk gebouw worden gesproken. Het ITS is een praktisch toepasbaar, objectieve standaard om integraal toegankelijke projecten te kunnen realiseren op het niveau van maatvoeringen. De ITS is hierdoor bruikbaar bij de opstelling van een Programma van eisen en een bouwbestek. De 7 stadsloketten hebben het ITS-keurmerk gekregen. Op navraag bij CBA geeft men aan dat de NEN-norm toegankelijkheid verder gaat Integrale toegankelijkheid Standaard (ITS).

Indien een gebouw door PBT Consult wordt getoetst dan kan, bij goedkeuring, het ITS-keurmerk worden uitgereikt. Aan de toetsing (en het eventuele advies gedurende de ontwerpfase) zijn er relatief hoge kosten verbonden. Voldoen aan de IT-standaard staat gelijk aan het voldoen aan de (Amerikaanse) eisen van de American Disability act (ADA), WELL en BREEAM op het gebied van fysieke toegankelijkheid.

5. Handboek Toegankelijkheid

Het Handboek voor Toegankelijkheid is een standaardwerk voor toegankelijk ontwerpen. Het bevat vele richtlijnen voor de toegankelijkheid van gebouwen en buitenruimten. Denk bijvoorbeeld aan het overbruggen van hoogteverschillen, verlichting, de toegankelijkheid van parkeerplaatsen, liften, gangen, zitplaatsen, voetpaden, toiletten, tafels en deuren. Het is een behulpzaam naslaawerk dat op vele vragen antwoord geeft. Het is opgesteld door 5.1, 2, e .1, 2, e Een verkorte variant is ook beschikbaar onder de titel Mens en maat. Het Handboek vormt een belangrijke onderlegger voor de update van de Checklist Toegankelijkheid die in Amsterdam is opgesteld door CBA.

5.a Verschil ITS en Handboek voor toegankelijkheid

De verschillen tussen ITS en Handboek voor toegankelijkheid is vooral de opbouw: het Handboek gaat uit van gebruik-Routes, Ruimten, Objecten en Normen, ITS gaat uit van Ergonomische uitgangspunten, Criteria en Drempelwaarden onderverdeeld over elementen, plekken en gebieden.

Omdat ITS als basis het Handboek voor toegankelijkheid heeft gekozen zijn er qua maatvoering geen verschillen. ITS beschrijft uitgebreid tribunes en schouwburgplaatsen (dit komt in het Handboek niet voor) en geeft specificaties voor braille teksten. Het handboek voor Toegankelijkheid stelt ook eisen aan het welbevinden (klimaat, luchtvochtigheid etc.).

6. Het Nederlands Keurmerk voor Toegankelijkheid (NLKT)

Door een Het Nederlands Keurmerk voor Toegankelijkheid (NLKT) kent sinds 2019 een gelaagdheid van vier niveaus: Brons, Zilver, Goud en Platina. Hiermee wordt inzichtelijk in welke mate een locatie toegankelijk is en kan de toegankelijkheid stapsgewijs worden geoptimaliseerd.

Een gebouw is vanaf het Gouden keurmerk bijna geheel en integraal toegankelijk. Maar pas vanaf het niveau Platina voldoet een gebouw aan alle ITS/NEN- normen. (Het Platina keurmerk is namelijk

gebaseerd op de Integrale Toegankelijkheidsstandaard 2018, de NEN-ISO21542_2012 en het handboek Zicht Op Ruimte welke uitgaan van het principe 'universal design')

Kritiek op de verschillende niveaus NLKT is dan ook dat het niet snel duidelijk is waar een gebruiker/bezoeker op kan rekenen met het keurmerk en niet zeker weet of het gehele gebouw en alle voorzieningen voor iedereen bruikbaar zijn. Dit betekent dat je bij dit keurmerk altijd duidelijk moet communiceren welke functies voor wie toegankelijk zijn bij welke niveau (behalve bij Platina dat gelijk staat aan ITS). Bij toegankelijkheid hoort dat je geen nieuwe drempels opwerpt, dat maak het NLKT niet bijzonder aantrekkelijk. Ook de NEN-norm-commissie adviseert één heldere eenduidige normering te gebruiken, waardoor voor elke gebruiker duidelijk is dat een gebouw toegankelijk/ is.

Advies Cliëntenbelang Amsterdam (CBA).

CBA geeft de gemeente al jaren gevraagd en ongevraagd advies over de toegankelijkheid van gebouwen en de openbare ruimte en het OV. In opdracht van de gemeente heeft CBA de toegankelijkheid van de OBA-filialen en verschillende culturele instellingen getest. Ook heeft zij een aantal andere gebouwen en buurthuizen getest. Voor de test gebruikt CBA een checklist die is afgeleid van de ITS-normen aangevuld met criteria voor mensen met visuele en auditieve beperkingen. CBA is betrokken bij het opstellen van de NEN-norm toegankelijkheid (concept 2024). CBA adviseert de gemeente de nieuwe NEN-norm toegankelijkheid als uitgangspunt te gebruiken.

Verder adviseert CBA goed met (toekomstige) gebruikers met ervaringsdeskundigheid vanuit diverse beperkingen, waarbij wordt gekeken naar de plannen en de uitvoering van verbouwingen en nieuwbouw

CBA heeft voor keuringen van alle OBA-filialen en veel culturele en andere gebouwen ook een checklist gebruikt. Criteria komen overeen met ITS en het Handboek toegankelijkheid.

Op verzoek kan deze bestaande checklist worden gedeeld. Het advies is om deze lijsten te checken en aan te passen aan de nieuwe NEN-normeringen 9120 per 2025. De verwachting is dat de bestaande checklist op basis van ITS en het handboek nog grotendeels bruikbaar zijn (ofwel de eisen zullen grotendeels overeenkomen).

Conclusie en advies werkgroep

Het probleem is dat de verschillende richtlijnen dat ze allemaal nét wat anders zeggen en niet alle beperkingen in dezelfde mate beschouwen. En dat maakt het niet makkelijk voor architecten, opdrachtgevers en bouwers de juiste keuze te maken. Vaststaat is dat het Bbl minimale en ontoereikende eisen stelt die een gebouw slechts heel beperkt toegankelijk maken. Voor bestaande bouw – en daar hebben we het over als het over de eigen kantoren gaat – stelt het Bbl in het geheel geen eisen.

De NEN-9120 Toegankelijkheid van Gebouwen is opgesteld om aan de wirwar van verschillende richtlijnen een einde te maken. De impuls voor het initiatief van deze nieuwe norm vormt het VN-verdrag Handicap dat in 2016 door Nederland is geratificeerd. De Europese norm op het gebied van toegankelijkheid vormt het uitgangspunt voor de nieuwe NEN-9120. Voor deze NEN zijn alle bestaande richtlijnen naast elkaar gelegd. Op basis hiervan is een gezamenlijke norm opgesteld.

Dit bij elkaar opgeteld maakt de NEN-9120 de beste en meest betrouwbare norm voor toegankelijkheid. Deze norm is echter nog niet vastgesteld door de NEN/het Rijk, maar zal per 1 januari 2025 ingaan. Hoe de NEN-9120 in de praktijk werkt en of de hele norm of onderdelen verplicht worden gesteld in de Bbl, daar wordt door BZK minimaal twee jaar voor uitgetrokken. De werkgroep adviseert daarom om pas later deze NEN-norm 9120 te omarmen.

Door voor nieuwe NEN-norm als meetlat te kiezen tonen we ambitie en laten we zien dat we onze kantoren echt toegankelijkheid willen maken. Dit betekent concreet:

- NEN-norm 9120 hanteren bij nieuwbouw en verbouw van panden.
- Bij bestaande panden NEN-norm 9120 als meetlat gebruiken.

- Als er niet aan de NEN norm-g120 kan worden voldaan in bestaande bouw, luidt het advies: "Ga met gebruikers (ervaringsdeskundigen met diverse beperkingen) in gesprek over de benodigde aanpassingen."
- De werkgroep vindt het belangrijker dan de normering vaststellen dat de gemeente een vaste werkwijze vaststelt. Deze werkwijze kan met intern ervaringsdeskundigen samen met de belangenorganisaties ontwikkeld worden. Vast uitgangspunt is dat een gebouw voor iedereen bruikbaar moet zijn.
- Toegankelijkheid gaat niet alleen om het vaststellen van een exacte checklist of normering. Het gaat ook om het vaststellen van het doel: "als gemeente willen we toegankelijke en bruikbare panden voor iedereen". Dat betekent dat we vanuit de werkgroep adviseren een werkwijze af te spreken binnen de gemeente.
- Een principe uitspraak van de stuurgroep of GMT is nodig: Toegankelijkheidsmaatregelen vallen binnen het investeringsbudget voor huisvesting en vastgoed van de gemeente. Dat wil zeggen: toegankelijkheid wordt vanaf de allereerste start van een project mee genomen. Daarmee is de kans groot dat er – zeker bij nieuwbouw- geen extra financiële middelen nodig zijn om het pand toegankelijk te maken. Bij grootschalige verbouw kan het zijn dat er wel middelen nodig zijn om bijvoorbeeld een lift toe te voegen. Dit houdt in dat de begroting is opgesteld inclusief de kosten voor de toegankelijkheids-maatregelen, en daarmee dus een werkbaar investeringsbudget is vastgesteld
- Op basis van eerder ervaringen verbouwingen en aanpassingen adviseert de werkgroep ca 12% kosten te begroten/reserveren op het budget om eigen panden toegankelijker te maken.
- Als dat teveel discussie oplevert of technisch niet haalbaar is in de begroting dan adviseert de werkgroep voor het toegankelijker maken van de gemeentelijke panden uit te gaan van een vast budget van circa €900.000 a €950.000 per jaar vanaf 2025). De benodigde middelen kunnen op aanvraag aan de kosten van verbouwingen en concrete aanpassingen van panden worden toegewezen.
- Advies van de werkgroep is: Ter bewaking van de voortgang van het toegankelijk krijgen van gebouwen van vastgoed is het belangrijk dat het management dit overziet en wanneer nodig ingrijpt o.b.v. signalen van de regievoerder. Maak één manager verantwoordelijk voor de portefeuille toegankelijkheid van het Gemeentelijke Vastgoed.
- Zorg dat er een (ambtelijk) adviseur is over de toegankelijkheid die bij verbouwingen en nieuwbouw kan worden ingezet en die ook als vraagbaak kan dienen bij collega's. Deze adviseur kan (ervarings)deskundigheid bieden en inschakelen bij alle projectfasen.

De werkgroep toegankelijkheid adviseert de generieke (welke zijn dat) kantoren te prioriteren in het toegankelijk maken. De voorstellen hiervoor kunnen verder worden uitgewerkt door Gemeentelijk Vastgoed en Facilitair Bureau. Maar eerst geldt dat de stuurgroep toegankelijkheid een keuze maakt in de meetlat norm.

Voorbeeld vaststellen streven binnen de gemeente

- Alle (huisvestings)gebouwen volledig in- en uitgangelijk met (elektrische) rolstoelen. Dat wil zeggen er zijn geen drempels en treden zonder drempelhulp, hellingbaan of lift bij hoogteverschillen hoger dan 20 mm).
- Vermijd het gebruik van draaideuren/krappe (draai)poorten en draaideuren en plaats zo veel mogelijk automatische schuifdeuren of deuren bedienbaar met automatische deuropeners (uiteraard eventueel met werkpas te bedienen).
- Per verdieping en per 300 medewerkers minimaal een 1 integraal toegankelijk toilet
- Duidelijke markeringen bij trappen en treden voor slechtzienden en blinden bij hoogteverschil en treden.
- Voldoende contrast en lichtniveau bij treden en in gangen en bij in en uitgangen.
- Duidelijke bewegwijzering in tekst en symbolen naar liften, toegankelijke toiletten, pantry's en andere (aangepaste) voorzieningen en naar toegankelijke vluchtroutes.
- Voldoende stiltewerkplekken en stilteruimtes per directie en maatregelen nemen voor dempen geluid in grote (flex-werk) ruimten.

- Stel intern een norm op: Per zoveel medewerkers verlaagde koffie/thee automaten en minimaal in elk pand een aantal toegankelijke parkeerplekken. Dit heeft namelijk consequenties voor de inrichting van pantry's en van water en afvoerleidingen.

Toegankelijk bouwen; Voorbeelden eisen Bbl in het kort*

Geen drempels	Elk hoogteverschil groter dan 20 mm moet worden overbrugd met een lift of hellingbaan. Nb. Een hellingbaan heeft een breedte van ten minste 1,1 m, een hoogte van niet meer dan 1 m en een helling van ten hoogste: a. 1 : 12 als het hoogteverschil niet groter is dan 0,25 m. b. 1 : 16 als het hoogteverschil groter is dan 0,25 m, maar niet groter dan 0,5 m. c. 1 : 20 als het hoogteverschil groter is dan 0,5 m
Toegankelijk toilet	Een integraal toegankelijke toiletruimte heeft een vloeroppervlakte van ten minste 1,65 m x 2,2 m.
Toegankelijke badruimte	Een integraal toegankelijke badruimte heeft een vloeroppervlakte van ten minste 1,6 m x 1,8 m.
Eisen aan trappen in publiek toegankelijke gebouwen	<ul style="list-style-type: none"> • De bovenste en onderste trederand moet over de volle breedte zijn voorzien van een markering van ten minste 50 mm. De markering moet een hoog contrasterende kleur hebben. De overige treden moeten aan beide zijanten zijn voorzien van markeringen van ten minste 50 mm, ook in een hoog contrasterende kleur. • Een trap moet aan beide zijanten een leuning hebben. Aan het begin en aan het einde van de trap loopt de leuning ten minste 30 cm horizontaal door.
Liften	De elektrische voorziening van de lift moet brandwerend gescheiden zijn van andere ruimten.

NL KT eisen (van website gehaald)

Brons: Wanneer een gebouw voldoet aan het bronzen Keurmerk voor Toegankelijkheid, betekent dit dat iedereen naar binnen kan, maar niet zelfstandig. Misschien is er assistentie nodig. Bijvoorbeeld bij een steile helling of een deur met een dranger.

Zilver: Voldoet een gebouw aan het zilveren Keurmerk voor Toegankelijkheid, dan betekent dit dat iedereen zelfstandig naar binnen kan en dat de voorzieningen zo zelfstandig mogelijk gebruikt kunnen worden.

Goud: Een locatie die voldoet aan het gouden Keurmerk voor Toegankelijkheid, is nog beter geschikt voor mensen met een zintuiglijke of cognitieve beperking. De voorzieningen voor publiek zijn zelfstandig en gelijkwaardig toegankelijk.

Platina: Het Platina keurmerk is namelijk gebaseerd op de Integrale Toegankelijkheidsstandaard 2018, de NEN-ISO21542_2012 en het handboek Zicht Op Ruimte welke uitgaan van het principe 'universal design' en uitgebreid ervaringsdeskundigenonderzoek.